

## Nr 135

Av fröken **Wetterström m. fl.**, om en förnyad svensk insats för hjälp till flyktingar i Europa.

Redan före senaste världskriget uppkom ett flyktingproblem i Europa. Under kriget tvångsförflyttades mängder av människor. Andra flydde framför fronterna och undan olika ockupanter. Då kriget slutade funnos i Sverige över 100 000 flyktingar. I Europa funnos 7 å 8 miljoner människor, som drivits bort från sina hem och förlorat allt vad de ägde.

Dessa flyktingar kallades displaced persons (DP:s). Tillsammans med de enorma mängderna krigsfångar utgjorde de ett svårlöst problem för de allierade. Olika internationella organisationer ha efter hand tillsatts för att finna en lösning på problemet. Till en början repatrierades mera än 6 miljoner DP:s. Ofta på grund av politiska skäl ville eller kunde dock icke alla återvända till sina tidigare hemländer.

Samtidigt som man strävade med att lösa dessa problem kom en ny ström flyktingar österifrån, s. k. neorefugees. Olika regler för placeringen av dessa två sinsemellan icke så olika flyktingkategorier gällde. Avgörande för till vilken kategori en flykting räknades var tidpunkten för ankomsten till Västeuropa. Denna tidpunkt var även avgörande för rätt till olika slags hjälp, bl. a. vid emigration.

Till dessa båda första grupper flyktingar komma sedan de tyska flyktingarna. De utgöra tre grupper, nämligen tyskar från de förlorade provinserna i öster, flyktingarna från Östtyskland samt Volksdeutsche, d. v. s. personer av tyskt ursprung från olika europeiska länder där de bott i generationer och bevarat sitt språk och sina seder. De ansågos tillhöra det tredje riket och fingo ett slags tyskt medborgarskap. Efter kriget blevo de utdrivna från sina hemland och tvingades söka sig tillbaka till Tyskland. De kommo från Ungern, Jugoslavien, Rumänien m. fl. länder. Dessa tyska flyktingar ha ansetts utgöra ett tyskt problem men individuellt ha de lättare att klara sig i Tyskland och Österrike än de övriga, vilka rubriceras såsom Fremdsprachige.

År 1948 hade man att räkna med 1,25 miljoner DP:s på kontinenten. De flesta bodde i läger. Verkligt stora ansträngningar gjordes att låta dessa människor emigrera. Länder, som behövde arbetskraft och därför voro villiga att taga emot dem, sände kommissioner till de internationella flyktingmyndigheterna och angåvo sina önskemål samt verkställde undersökningar och gjorde urval av människor för sina olika syften. Härvid ifrågakommo främst unga friska personer, som voro villiga att emigrera utan sina eventuella familjer. Stor vikt lades vid vederbörandes möjlighet att försörja

sig och i de fall, där det gällde familjer, även vid möjligheten att försörja de sina i det mottagande landet. Tveksamma fall godtogos icke. Ofta fingo de unga antingen resa ensamma och lämna kvar sin familj i läger eller också avstå från emigration. Många reste i hopp om att familjen skulle kunna följa efter. Andra ville icke upplösa den sista samhörigheten och stannade. De eller någon annan i familjen dukade kanske sedan under för tbc eller annan sjukdom. Därefter var möjligheten till emigration praktiskt taget utesluten. De blevo s. k. hard core cases, d. v. s. handikappade individer. Många familjer splittrades. Det finns personer i Europas läger i dag, som ha anhöriga i flera världsdelar men icke kunna få inresevisum, även om de mycket väl skulle kunna bli försörjda av de sina. De äro hard core cases och icke önskvärda på grund av sin ålder eller sitt hälsotillstånd. Sålunda kan t. ex. en fläck på lungorna hos en familjemedlem förhindra emigration för en hel familj. En person, som är över 40 år och har familj, har just icke någon chans att få emigrera till ett transocean land. Det anses icke löna sig att kosta resa på så gamla, i varje fall inte om familjen är stor och det kanske dessutom finns någon åldrig person i gruppen. Finnes i en familj en mental case, d. v. s. en sinnessjuk eller sinnesslö, så är varje hopp att kunna få emigrera med hela familjen uteslutet. Intet land emottager mental cases. I Europa tager man nu icke längre emot emigranter i någon större utsträckning. De länder, som behövde arbetskraft, ha försett sig medan tillgången på prima sådan var riklig.

Den grupp flyktingar, som först och främst behöver hjälp, är DP:s. De ha längst setat i läger eller bott i främmande omgivning. De av dem, som ännu icke lyckats skaffa sig en tillvaro utanför lägren på kontinenten och bli så inpassade i landet att de kunna betraktas som »firmly resettled» (definitivt bosatta), ha en dyster framtid att emotse.

Sedan massemigrationerna nu genomförts och arbetskraften bland DP:s utplockats återstå inemot 300 000, som icke blivit placerade. Av dessa bodde 1955 omkring 100 000 i läger i Tyskland, Österrike, Italien och Grekland. Flyktingarna ha numera överförts från de internationella organens budget till vistelselandets, d. v. s., de åtnjuta socialvård, där de bo. I länder med dålig ekonomi, överbefolkning, arbetslöshet och kanske icke särskilt väl utbyggd socialvård ha de intet att hoppas av framtiden för sig själva och icke heller för sina barn.

De emigrationsprojekt, som nu förekomma, äro av ringa omfattning eller utgöra s. k. individuell emigration. Ett undantag utgör dock den sista amerikanska billen (RRA). Kraven för emigration till USA äro emellertid även denna gång så höga, att DP:s numera knappast kunna ifrågakomma. Det torde t. o. m. komma att bli svårt att fylla de beviljade kvoterna.

Till Sverige strömmade under kriget från alla håll en stor mängd flyktingar av många nationaliteter. Man har således här i landet haft möjlighet att bilda sig en uppfattning av hur det går att anpassa flyktingar i det

svenska samhället. Det har visat sig att flyktingarna utgjorde ett gott tillskott av arbetskraft av alla slag inom det svenska näringslivet. De ha assimilerats i det svenska samhället och märkas knappast i dagens läge. Mängder av dem ha redan erhållit svenskt medborgarskap.

Då det visade sig att flyktingfrågan i Europa icke kunde lösas genom dessa emigrationer av arbetskraft uppgjordes planer på att få till stånd rent humanitära aktioner. Bland de länder, som hjälpte till härvid, var Sverige. Sedan 1950 har efter framställning av internationella flyktingorganisationer överförts ca 464 tbc-sjuka personer jämte anhöriga. Efter tillfrisknande inpassas de antingen direkt på den svenska arbetsmarknaden eller omskolas och placeras därefter på lämpliga arbetsuppgifter. Deras anhöriga ha direkt inpassats. Dessa aktioner ha genomförts med gott resultat och ha utgjort en slags import av arbetskraft, som först efter en tid kunnat utnyttjas. I samband med överförande av dylika s.k. hard core cases erhålles som regel en summa (grant) för deras placering. I allmänhet är 1 000 dollar maximum, i varje fall för den handikappade personen. Beloppen regleras alltefter möjligheten att kunna använda vederbörande på arbetsmarknaden efter behandling å sjukvårdsanstalter, omskolning eller annan rehabilitering.

Hösten 1955 utvalde svenska staten dessutom 200 arbetsföra flyktingar jämte anhöriga från lägren för bosättning här. I stort sett har denna aktion gått väl i lås.

Mera måste emellertid göras för att få ett slut på flyktingarnas elände. Alla nationer, inte minst den svenska, som förskonats från kriget, ha en moralisk skyldighet att lämna sitt bistånd härtill. Sverige borde alltså icke inskränka sig till att taga sådana flyktingar, som ha tbc och kunna botas, eller direkt utvald arbetskraft för de områden där sådan behöves, utan genomföra en rent humanitär aktion. Sjuka, medelålders och framför allt familjer med barn, även där familjeförsörjare saknas eller där dennes arbetskraft av de stora emigrationsländerna icke bedömts såsom tillfyllest för att klara familjen, borde få en möjlighet att se sin framtid tryggad i ett land, där de få en normal chans att visa vad de kunna med eller utan omskolning eller eljest få åtnjuta de sociala förmåner vi anse självklara. Framför allt borde deras barn få en framtid. Dessutom borde de gamla ihågkommas. Det kan ordnas ett eller flera mindre ålderdomshem för åldriga flyktingar eller också kunna de i mån av tillgång på platser inackorderas å kommunala ålderdomshem. Det har nämligen redan gjorts på privat initiativ med ca 150 åldringar av olika nationaliteter.

I Österrike räknade man på hösten 1955 med att 38 000 DP:s funnos i läger. Av dessa ha icke många någon möjlighet att komma därifrån. De uppbyro socialunderstöd med 5,80 schilling om dagen, ungefär 1:15 kr. i svenska pengar. De ha praktiskt taget ingen som helst chans att få något arbete.

Det har blivit tradition i Sverige att hjälpa Österrike. Redan efter första världskriget gavs en icke oväsentlig hjälp. Omedelbart efter senaste kriget gjordes — huvudsakligen på privat initiativ — stora hjälpaktioner till förmån för Österrike, nämligen barnbespisningar, inrättande av barnhem, gåvosändningar m. m. Den hjälp, som består i att taga hand om flyktingarna, har emellertid kommit i bakgrunden. Sverige har dels genom statliga och dels genom privata (mestadels kyrkliga aktioner) endast tagit hand om ett fåtal flyktingar från Österrike. Den hjälp det skulle innebära för Österrike om Sverige toge ett antal flyktingar, främst DP:s, vore visserligen indirekt, men icke desto mindre värdefull. Dessutom skulle det betyda oerhört för dessa arma människor att få en chans, när allt hopp synes ute. Det vore därför ur många synpunkter önskvärt att Sverige kunde emottaga ett större antal, t. ex. 1 000 flyktingar, som tillhöra kategorien hard core cases och som stå under FN:s High Commissioner for Refugees' mandat.

En dylik hjälpaktion skulle kunna genomföras på så sätt att en svensk kommission verkställde urvalet. Härvid borde flyktingarnas möjligheter till anpassning i riket genom en successiv inpassning i samhället framför allt beaktas.

Flyktingar från Österrike skulle då i första hand böra ifrågakomma. Speciellt ömmande fall från Grekland och Italien kunde även tänkas bli överförda. Aktionen komme på detta sätt icke att innebära en överföring av direkt arbetskraft och kunde lämpligen ske i etapper i smärre grupper, fördelade under en följd av år. Den skulle vara rent humanitär och kanske locka andra länder till efterföljd. Framför allt synes det vara angeläget att rädda barnen ur lägerlivets hopplösa tristess och nedbrytande inverkan.

En synpunkt, som i detta sammanhang icke är oväsentlig, är det befolkningstillskott, som skulle erhållas. Dessa flyktingar och framför allt deras barn komme i så fall att bli svenskar. Dessa barn skulle säkerligen komma att göra en icke oväsentlig insats i vårt samhälle om 15 à 20 år, då den nu pågående förskjutningen mot allt större åldringsgrupper närmar sig sin kulmen. Detta är icke oväsentlig, då Sverige måste räkna med att öka gruppen medborgare i de arbetsföra åldrarna. Även de äldre torde i viss utsträckning sedan de omskolats eller på annat sätt rehabiliterats kunna tillföras den svenska arbetsmarknaden.

Aktionen skulle kunna uppläggas efter samma linjer, som tillämpas i Norge. Överföring bör således ske successivt av mindre grupper. Medan man i lämplig mottagningsförläggning arbetar med deras rehabilitering efter olika linjer, böra de erhålla undervisning i svenska, få en inblick i svenskt samhällsliv och sålunda, då de utplaceras, snabbt kunna anpassa sig i vårt samhälle. Barnen skulle omedelbart liksom vid tidigare aktioner kunna placeras i svenska skolor. Bostadsbristen i landet är en känd faktor. På grund av den spridning av industrier, som pågår, kan man

räkna med att många mindre orter ha någon liten filial till en större fabrik. Avstånden i dessa orter bli ej oöverkomliga, och bostadsfrågor skulle temporärt kunna lösas genom att bostäder av den typ, som arbetsmarknadsstyrelsen använder t. ex. för sina skogshuggare, uppfördes i utkanten av någon mindre ort med lämplig industri.

Kostnaderna för uttagandet av flyktingarna, deras överförande, anpassning samt starten torde icke behöva bli särskilt stora, vilket tidigare erfarenheter visa.

För den händelse man kunde tänka sig att låta verkställa överflyttningen till Sverige med vissa intervaller och under en längre tid, skulle en uppdelning av kostnaderna uppnås.

Med stöd av vad ovan anförts hemställa vi,

*dels* att riksdagen ville i skrivelse fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på det elände, som alltjämt råder i vissa flyktingläger ute i Europa, och anhålla att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande frågan om ej Sverige ensamt eller i samverkan med andra länder kunde göra en förnyad insats genom att hit låta överföra ett antal sjuka, medelålders eller gamla familjer med anhöriga och särskilt barn,

*dels* att Kungl. Maj:t måtte förelägga riksdagen de förslag, vartill dessa överväganden kunna leda.

Stockholm den 23 januari 1956

*Karin Wetterström*

*A. Widén*

*Gunnar Ericsson*  
i Näs

*Gösta Netzén*

---